

BEVEZETŐ

1965-ben Nicolae Ceaușescu az ország első emberévé válik, s ezzel egy új korszak vette kezdetét Romániában. Az új pártfőtitkár elsődleges feladatának saját hatalmi pozíciójának megerősítését tűzte ki, ez olvasható az általa kezdeményezett új alkotmányban is, amely az országot Szocialista Köztársasággá nyilvánította. Az alaptörvény szerint, Ceaușescu hatalma alá rendelte a fontosabb minisztériumokat, a katonaságot, a bíróságokat, biztosítva ezzel egyeduralmát.

Az 1989-ig tartó „uralkodását” a történészek két ellentmondásos korszakra szokták osztani. Az első a *liberalizálódás kora* (1965–1974), amely alatt valamelyest enyhül a sztálinista hagyományból ismert terror (új nemzetiségi intézmények jönnek létre: a Kriterion Könyvkiadó, a román televízió magyar nyelvű adása és A Hét című bukaresti napilap, Magyar Nemzetiségű Dolgozók Országos Tanácsa), a második pedig az ezt követő *erőszakos diktatúra* bevezetésének időszaka (1975–1989), amely Ceaușescu személyi kultuszának és megalomán törekvéseinek megvalósításával azonosul.⁵ Mind a két korszakban a kommunista ideológiának megfelelően folytatódik a nagyfokú iparosítás és a hozzá kötődő településfejlesztési stratégiák megvalósítása.

Az 1965–1989 közötti periódust a *nemzeti kommunizmus* időszakának is szokták nevezni, hiszen az új pártfőtitkár – folytatva elődje kezdeményezését – rátért a nemzeti szocializmus kiteljesítésére, és az ország arculatának átalakítására. Az új hatalom ideológiája az 1965 nyarán tartott IX. pártkonferencián hangzott el először, amely megjelölte az új politikai-gazdasági és társadalmi irányt.

⁵ Lásd bővebben a korszakolást, Vincze Gábor: *Illúziók és csalódások. Fejezetek a romániai magyarság második világháború utáni történetéből*. Státus Könyvkiadó, Csíkszereda, 1999, 87.; Balogh László: *Románia Története (XX. század)*. Aula Kiadó, 2001, 237; Jean-François Soulet: *Istoria comparată a statelor comuniste*. Editura Polirom, București, 1998, 156.; Denis Deletant: *România sub regimul Comunist*. Istoria României (Decembrie 1947–Decembrie 1989). Editura Corint, București, 2002, 425–427; Novák Csaba Zoltán: *Aranykorszak? A Ceaușescu-rendszer magyarságpolitikája 1968–1974*. Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2011, 14.

Gazdaságpolitika szempontjából a pártfőtitkár kifejtette: „Az ország iparosítása a nehézipar, s különösképpen a gépgyártó ipar elsődleges fejlesztése a jövőben is pártunk politikájának középpontjában marad, hiszen enélkül lehetetlen hazánkat a civilizáció és a jólét magas fokára emelni, lehetetlen előrehaladni a kommunizmus felé. Az iparosításnak – mivel világméretű és erőteljes műszaki-tudományos forradalom korszakában bontakozik ki – a legfejlettebb technika alapján kell megvalósulnia, lehetővé kell tenni a tudomány legújabb vívmányainak folyamatos bevezetését a termelésben, a fő figyelmet a termelési folyamatok gépesítésére és automatizálására fordítva, mert ez döntő feltétele a korszerű ipar és gazdaság létrehozásának. Az iparosítás rohamosan növeli a termelőerőket, állandóan fejleszti a szocializmus műszaki-anyagi alapját, meghatározza a műszaki haladás széles körű bevezetését az anyagi termelés összes területein, növeli a társadalmi munka termelékenységét, fellendíti az egész gazdaságot.”⁶

Ezek alapján tehát az új ideológia az önálló gazdaság mellett lép fel, ebben látták a társadalom fejlődését, a modernizációt, a korszerűsödést, a nemzet függetlenségének megteremtését és a társadalmi egyenlőtlenségek kiküszöbölését. „A román nép tapasztalata, az emberi társadalom fejlődéstörténete bizonyítja, hogy az iparosítás az egyetlen út a haladás és a civilizáció felé, az életszínvonal emelése felé, hogy az iparosítás ténylegesen biztosítja a nemzeti függetlenséget és szuverenitást.”⁷ Az ország politikai helyzetét értékelve a pártfőtitkár kiemelte a „szuverén nemzet” és „független állam” fogalmait, amelyek az ötvenes évek végétől, a szovjet politikától való eltávolodást siettetten.

„Országunk nemzetközi politikája a szuverenitás és a nemzeti függetlenség, a jogegyenlőség, a belügyekbe való be nem avatkozás, a kölcsönös előnyök elveinek állandó, szilárd alapjára épül. Románia harcol ezeknek az elveknek a következetes érvényesítéséért nemzetközi téren, mert véleménye szerint tiszteletbe tartásuk lényeges feltétele az államok közötti együttműködés fejlődésének, a népek közötti bizalom erősödésének, minden nép

⁶ Az RKP IX. Kongresszusán elhangzott beszéd. In: Vörös Zászló, 1965. július 20.

⁷ Vörös Zászló, 1965. július 20.

azon elidegeníthetetlen joga tiszteletben tartásának, hogy maga dönthessen sorsa felől.”⁸

Ceaușescu imázsának kialakítása is jelentős elvként jelenik meg, hiszen magát a nemzet hőseként tünteti fel, maga a szocialista törvényesség, igazságosság, erkölcsösség és méltányosság megtestesítője. A gazdasági nehézségek és a társadalmi válságok megoldására a nacionalizmust, a nemzeti történelmi hagyományok kiemelését (sokszor a realitásoktól eltérő történelmi múlttal) alkalmazza. *„A történelmi körülmények folytán hazánk tájain az évszázadok során a románok mellett más nemzetiségű lakosság is megtelepedett. Évszázadokon át román, magyar, német és más nemzetiségű dolgozók együtt harcoltak és együtt dolgoztak, sok nehézségen mentek át, elszánt küzdelmet vívtak az elnyomó osztályok ellen. Az együttélés és az együttesen vívott harc során mindörökre testvérekké váltak, s ma együtt alkotják a szocialista Románia nagy családját. [...] A nemzet és az állam még hosszú ideig alapját fogja képezni a szocialista társadalom fejlődésének. A nemzet fejlődése, a szocialista társadalom erősödése megfelel a társadalmi élet objektív követelményeinek; ez nemcsak hogy nem áll ellentétben a szocialista nemzetköziség érdekeivel, hanem éppen ellenkezőleg, teljes mértékben megfelel ezeknek az érdekeknek, a dolgozók nemzetközi szolidaritásának, a kommunizmus és a béke ügyének.*”⁹ Ezek az elvek a nemzetiségi kérdést megoldottnak tekintették, csupán az anyanyelv és az egy tömbben élő kisebbség helyzete várt még orvosolásra, de ez sem sokáig, hiszen az 1968-as meggyésítés egyik célja éppen a székelyföldi magyarság nemzeti egységének fellazítása volt.¹⁰ Röviden összefoglalva a IX. pártkonferencia fontosabb elvei közül megemlíthetjük: a társadalmi és etnikai beolvastás tételét, a független nemzetállam megteremtésének óhaját, a személyi kultusz alapját, az iparosítást és modernizációt, a párt hazafiasságát.

Arra a kérdésre, hogy a moszkvai vezetés miért tűrte meg a különutas politikát járó román pártfőtítkárt, a legtöbb kutató azt az érvet hozza fel,

⁸ Vörös Zászló, 1965. július 20.

⁹ Vörös Zászló, 1965. július 20.

¹⁰ Demeter Csanád: *Az 1968-as területi átszervezés a korabeli magyar sajtó tükrében.* Médiaszakos Doktori Hallgatók Konferenciája I., Médea Egyesület–Művelődés, Kolozsvár, 2007, 89–101.

miszerint nem jelentett veszélyt Románia sem a szocializmusra, sem pedig a Szovjetunióra.¹¹ „Tárgyalni, a problémákat szóvá tenni, vitatkozni, de nem összeveszni” – hangzott a szovjet vélemény.¹²

Társadalmi szempontból ez az időszak – főleg a nemzeti kisebbségek számára – Romániában bizakodásra adott okot, hiszen a területi átszervezéstől eltekintve pozitív változásokat irányzott elő. A román pártfőtitkár 1968 augusztusában Bukarestben megtartott híres beszédében elutasította a varsói szerződés országainak prágai bevonulását. Ez azért is volt meghatározó, mivel a keleti blokk országai közül egyedül Románia nem vett részt a katonai akcióban, ami nemcsak az értelmiség helyeslését váltotta ki, hanem prominens személyiségeknek spontán belépését is a kommunista pártba, méghozzá gyors egymásutánban.¹³ Fazekas János a legnagyobb pártállami beosztásban lévő magyar a következőképpen vélekedett az 1965-ben elfogadott nemzetiségi törvényről: *„Új alkotmányunk ragyogóan bizonyítja pártunk nemzeti kérdésben folytatott politikájának helyességét. A Román Szocialista Köztársaságban az együtt élő nemzetiségek számára biztosítva van az anyanyelvük szabad használata, könyvek, újságok, folyóiratok, színházak, valamennyi fokú oktatás a maguk nyelvén. Ott, ahol a román lakosságon kívül más nemzetiségűek is laknak, az összes szervek és intézmények szóban és írásban használják az illető nemzetiség nyelvét, és tisztviselőket neveznek ki közülük vagy más olyan állampolgárok közül, akik ismerik a helyi lakosság nyelvét és életmódját.”*¹⁴

Mivel ugyanakkor a sztálinista kirakatperek áldozataivá vált kommunisták rehabilitálási hulláma is megindult, azt lehetett feltételezni, hogy a kommunista párt kész megváltozni. Úgy látszott, mintha egy reformidőszak venné kezdetét. Így ígéretet kaptak a nemzeti kisebbségek anyanyelvük használatára, gazdasági fejlődésüknek támogatására, és a Román Szocialista Köztársaság (RSZK) Magyar Nemzetiségű Dolgozóinak Tanácsának és az

¹¹ A szovjet vezetés szerette volna elkerülni, hogy Romániából egy újabb Jugoszlávia jöjjön létre.

¹² Földes György, *i.m.*, 61.

¹³ Richard Wagner: *Miért nem volt Romániában szamizdat?* In: *Lettre*, 2000 ősz, 38. szám. <http://www.c3.hu/scripta/lettre/lettre38/wagner.htm> (2008.05.16).

¹⁴ Vörös Zászló, 1965. július 23.

RSZK Német Nemzetiségű Dolgozóinak Tanácsának a megalapítására.¹⁵ Amint már említettük, elindult a bukaresti TV magyar adása, amelynek szerkesztője Bodor Pál lesz, létrehozzák a nemzetiségek önálló könyvkiadóját, a Kriteriont, Bodor Pál és Hedi Hauser főszerkesztők vezetésével.¹⁶

Mindez a 60-as években kihúzta a talajt egy esetleges ellenzék lába alól. Mind a nacionalisták, mind a demokraták támogatták a politikai reformtendenciákat. Egy időre azt lehetett hinni, hogy Ceaușescunak nincs más ellenfele, csak a moszkovita ős-sztálinisták.

1969. augusztus 6-án a Román Kommunista Párt X. kongresszusára készülve hirdette meg Ceaușescu a *sokoldalúan fejlett társadalom* létrehozását, amely egyben hatalmának a megszilárdulására irányult. Az új program a párt és a szocialista állam megkérdőjelezhetetlen hatalmát vetítette előre, a társadalom teljes irányítását és ellenőrzését. Erre szolgált az egy évvel korábban létrehozott Szocialista Egységfront is, amely gyakorlatilag a párt ellenőrzése alá vonta az összes politikai, társadalmi és szakmai szervezeteket. „A Szocialista Egységfrontban résztvevő tömeg-, társadalmi és szakmai szervezetek, az együtt élő nemzetiségekhez tartozó dolgozók tanácsai elismerik politikai vezető erőként a Román Kommunista Pártot, amely egész tevékenységével bebizonyította határtalan odaadását a haza létérdekei iránt, a marxizmus-leninizmus ügye iránt, bebizonyította azt a képességet, hogy sikeresen vezeti népünket a szocializmus és a kommunizmus napfényes útján.”¹⁷ Gazdasági szempontból az életszínvonal emelkedését az ötéves tervek megvalósulásától remélték, átfogva és szabályozva az ország összes szektorát.¹⁸

A pártfőtitkár a következőképpen mutatta be az erre vonatkozó javaslatát: „Ennek a szakasznak a lényege: korszerű iparral és nagy hozamú bel-

¹⁵ Vincze Gábor: *Illúziók és csalódások. (Fejezetek a romániai magyarság második világháború utáni történetéből)*. Csíkszereda, 1999, Státus Könyvkiadó, 321–329.

¹⁶ Enyedi Sándor: *A romániai magyar sajtó és tömegkommunikáció 1944 után*. In: Régió, 1991/3, 190.

¹⁷ A Szocialista Egységfront alapító okmányának második szakasza. In: Hargita, 1968. december 21.

¹⁸ A gazdasági tervek Fülöp Mihály 1977-ben elkészülő doktori értekezésében próbálta elemezni Fülöp Mihály László: *A román gazdaság fejlődésének két évtizede 1956–1976. 1977*, Jakabffy Elemér Kortörténeti Gyűjteménye (JEKGy), Kolozsvár (leltári szám: K180), 61–95.

terjes mezőgazdasággal rendelkező fejlett gazdaság megteremtése; a tudományos tevékenységnek, a közoktatásnak és a tömegek nevelési színvonala emelését szolgáló erőfeszítéseknek a széles körű kibontakoztatása; a városi és falusi dolgozók anyagi és szellemi jólétének szüntelen emelése; a társadalom által termelt javaknak a szocialista igazságosság és méltányosság szerinti elosztása; a termelési viszonyok és a társadalmi szervezés tökéletesítése; olyan szervezési keret megteremtése, amely lehetővé teszi a néptömegek, minden állampolgár széles körű részvételét a közéletben; az állampolgári szabadságjogok bővítése, a szocialista demokrácia fejlesztése. Romániát a civilizáció és a jólét újabb csúcsaira emeli, megteremti annak a lehetőségét, hogy hazánk fokozatosan áttérjen a kommunizmusra.”¹⁹ A konferencián elhangzó beszédek még nyomatékosabbá tették a IX. pártkongresszuson elhangzó gazdasági tervek végrehajtását, ugyanakkor jelentősen megerősítették a nemzeti szocializmus felé vezető út alapjait.

A személyi kultusz erősödése abban is látható, hogy jelentős kádercserék valósultak meg a legfelsőbb vezetésben a korábbi évekhez képest. A Ceaușescu-párti káderek a hetvenes évektől kezdve felsorakoztak vezérük mellé. Paul Niculescu-Mizil az RKP KB tagja, aki a párt legfőbb ideológusává válik, Virgin Trofin, Gheorghe Rădulescu, akik a fiatal generációhoz tartoztak, a regionális pártvezetők közül kiemelkedett Gheorghe Pană, Dumitru Petrescu, Ilie Verdeț și Vasile Patilineț.²⁰ Új jelenségnek számít az is, hogy elfogadják a „rotációs elvet”, amely lehetővé tette, hogy a jelentős politikai pozícióban lévő személyeket bármikor el lehessen mozdítani tisztségükről.²¹ A pártfőtitkár hatalma 1974-re vált teljessé, hiszen erre az időszakra leszámolt ellenségeivel, teljesen kicserélte a pártapparátus vezető személyeit megbízható és hozzá hű emberekre. Ugyancsak ebben az évben rögzítettek alkotmányjogilag egy új államhatalmi pozíciót, a köztársasági elnök funkciót, amelyet természetesen Ceaușescu töltött be.

Továbbá nemzetiségi szempontból ekkor hirdetik ki a „társadalom homogenizálásának” tézisét. Ceaușescu először 1969-ben, az RKP X. kon-

¹⁹ Hargita, IV: évf. 108. (993.) szám, 1971. május 8.

²⁰ Balogh László: *Románia története (XX. század)*. Aula Kiadó, 2001, 256 és Novák Csaba Zoltán: *Az RKP történetéből (3)*. *A Hét*, 2004. március 11.

²¹ Balogh László (2001): *i.m.*, 256–257.

gresszusán használta a „*társadalom homogenizálása*” kifejezést, amikor a „kizsákmányoló osztályok” felszámolását követően a szocialista társadalomban végbemenő homogenizációs folyamatról beszélt.²² A későbbi események elemzése azonban azt mutatja, hogy valójában az említett fogalom mögött etnikai/nyelvi asszimilációt kell érteni. Tehát arról van szó, hogy az erőszakos beolvasztás politikáját kellett elfedni a tárgyalt szó fogalmának használatával.

Tóth Sándor a következőképpen értelmezte ezt a kifejezést: „*Lényegét tekintve a homogenizálás vagy homogenizáció műszó jelentése: az egységes román nemzeti állam megteremtése a minden partikularitástól és autonómiától megfosztott társadalom képében. Arról az ideális állapotról van szó, melyben létrejön az autonómia és autoritás ozmózsisa.*”²³

A központi hatalom egy egységes nemzetállamot próbált létrehozni, amelynek csak egy akadálya maradt, éspedig a többnemzetiségű jelleg, hiszen a politikai, gazdasági és kulturális autonómiákat már sikerült felszámolniuk.²⁴ A pártfőtitkár több beszédében is sürgette az etnikailag homogén társadalom létrejöttét.

„*Tekintettel arra, hogy Romániában vannak együtt élő nemzetiségek, nyilvánvaló, hogy a szocialista nemzetfejlődésnek feltételei között hosszú időn át megmaradnak a nemzetiségek sajátos vonásai is. De ugyanakkor figyelembe kell vegyük a közeledés létező történelmi folyamatát, amely a jövőben még inkább kihangsúlyozódik. Ezzel kapcsolatosan szüntelenül szem előtt kell tartanunk annak szükségességét, hogy rendületlenül tevékenykedjünk minden dolgozó teljes jogegyenlőségének biztosításáért, nemzetiségre való tekintet nélkül, hogy az egységes kommunista rendszer felépítésének útján megvalósuljon mind szociális, mind nemzeti jegyeit illetően a társadalom egyre teljesebb homogenizálódása.*”²⁵

²² Az RKP X. kongresszusa. In: Előre, 1969. aug. 13, 1–3.

²³ Tóth Sándor: *Jelentés Erdélyből* (1987). Magyar Füzetek könyvei 13, 176.

²⁴ Lásd részletesebben, Ara-Kovács Attila: *A magyar intézményi rendszer széthullása Romániában (1975–1987)*

²⁵ Nicolae Ceaușescu: *Raport la conferința națională a PCR. 19-21 iulie 1972*. Editura politică, București, 1972, cap. V, 91-102.

Ugyanezt a célt szolgálta az „*egységes szocialista nemzet*” fogalmának használata is, amelyet a szűkebb pártvezetés egyik legnacionalistább politikus, Paul Niculescu-Mizil vezetett szakértői csoport javasolt a hetvenes évek elején, mivel szerintük az említett kifejezés már lelepleződött a kisebbségi értelmiségiek előtt. Az RKP 1972. júniusi országos konferenciáján már párthatározat szintjén fogalmazódik meg a cél: „*a szocialista nemzet kialakítása, amely összehasonlíthatatlanul erősebb és homogénebb, mint a burzsoá nemzet*”.²⁶

A „*közeledés*” szó is hasonló jelentéssel bírt, az erőltetett asszimiláció burkolt kifejezését jelentette, amely egy egyoldalú folyamatot jelölt, hiszen ezen elképzelés szerint a nemzeti kisebbségek közeledése a többségi nemzethez természetesen következik, és egyben a beolvadás folyamatát is feltételezi. Természetesen ezek a kifejezések a korban nem voltak ennyire egyértelműek, és nagyon hihetőnek tűnt a jogegyenlőség megvalósulása. A nyolcvanas évek viszont bebizonyította, hogy mennyire törekénynek bizonyult a szabadságjogba vetett hit, hiszen erre az időszakra az államhatalom minden eszközt bevetett a kisebbségek felszámolására.

A magyar kisebbség, Gheorghiu Dej nacionalista politikájától eltérően, tehát az új vezetőtől pozitív változásokat várt, de Ceaușescu első pártkongresszusi beszéde olyan változásokat is előirányzott, amelyek aggodalomra adtak okot. Az egyik legsérelmesebb intézkedést a területi átszervezés jelentette. Ceaușescu ezzel az átszervezéssel saját hatalmát akarta megerősíteni, azáltal, hogy az ország területét jobban ellenőrizni lehessen, ugyanakkor az egységben élő magyar kisebbséget feldarabolja. A pártfőtitkárnak a nemzeti kisebbségi tömbök felosztásának és beolvasztásának terve már 1960-ban jelentkezett, hiszen az ő kezdeményezésére szervezték át a Magyar Autonóm Tartományt. Ennek egyenes következménye volt az 1968-as törvény, amely átalakította a tartományi és rajoni területi felosztást megyékké.²⁷ A területmódosítás szükségességét a következőkkel indokolta a pártfőtitkár:

²⁶ Vincze Gábor (1999) *i.m.*, 86–90.

²⁷ Gagy József: *Az új elit a Székelyföldön: Hargita megyei változások 1968 után*, Társadalmi Szemle, Bp., 1997, 4. szám, 61.; Novák (2011), 33–45.

„Ezek az elvek abból fakadnak, hogy a közigazgatási-területi szervezést össze kell egyeztetni a termelőerők fejlődésében és földrajzi megoszlásban, a társadalom fejlődésében bekövetkezett minőségi változásokkal, a lakosság szerkezetében az egész ország városainak, községeinek és falvainak arculatában, méreteiben és életfeltételeiben végbement módosulásokkal. Ilyen körülmények között a csaknem 20 esztendővel ezelőtt, merőben más társadalmi és gazdasági viszonyok között elfogadott közigazgatási-területi felosztás, amelyben a központ és az alapegységek között két közbeeső láncszem, valamint számtalan kis területi egység van, már nem felel meg a társadalmi haladás jelenlegi követelményeinek...”²⁸

1967. október 5–6-án az RKP Központi Bizottsága plenáris ülésén a legjelentősebb pártvezetők és a tartományi titkárok részvételével (Nicolae Ceaușescu, Chivu Stoica, Ilie Verdeț, Paul Niculescu-Mizil, Alexandru Drăghici, Emil Bodnăraș, Vasile Patilineț, Manea Mănescu, Gere Mihály és Fazekas János) megvitatták a közigazgatási tervet, amelynek pontjait végül egyöntetűen el is fogadták, és a decemberi munkabizottsági ülések után közzé is tették.²⁹ A tervezet célja az volt, hogy minden megye gazdasági és szociális-kulturális szempontból komplex közigazgatási-területi egység legyen, amely a városokat, ipari, kereskedelmi és kulturális, valamint közlekedési utakat foglaljon magába. Ennek alapján kezdetben 35 megye megalakítását tűzték ki célul,³⁰ amely majd 1968 februárjában 39 megyére és Bukarest municípiumra módosult.

A megbeszélésen a legfontosabb vitatémák közé tartozott az a három Székelyföldre vonatkozó álláspont, amely e régió területi felosztásáról szólt. Az első javaslat szerint az 1950 előtti megyéket (Maros-Torda, Udvarhely, Csík, Háromszék) kellene visszaállítani, amit a felaprózódás indokával egyértelműen elutasítottak. Második javaslatként a nagy székely megye létrehozása jelent meg, amelyet Fazekas János a Minisztertanács elnökhelyettese javasolt. 10 pontos beszédében hangsúlyozta a nagy székely megyének a

²⁸ Vörös Zászló, 1968. január 14.

²⁹ Részletek a VB megyésítésére vonatkozó ülésének jegyzőkönyvéből. Arhivele Naționale Istorice Centrale (ANIC), fond: CC PCR Cancelarie, dos. 191/1967, 20–21, 26–42 f. In: Novák (2011), 158–167.

³⁰ Vörös Zászló, 1968. január 14.

szükségességét, és kiemeli azt a tételt, hogy: „...a román nép kultúrája mellett és ezzel szoros kapcsolatban fejlődik az együttlakó nemzetiségek kultúrája, s valamennyiük a maga sajátos nemzeti jegyével hozzájárul szocialista kultúránk kincsesházának gazdagításához.”³¹

A kezdeti elképzelés szerint a megye határa északon a Gyergyói-medencével kezdődne, délen pedig Kézdivásárhely és Sepsiszentgyörgy rajonokkal zárulna (ez öt rajont foglalt volna magába: Udvarhely, Csík, Gyergyó, Kézdivásárhely, Sepsiszentgyörgy)³². A megye elnevezését Udvarhely-Csík névvel illeték, és székhelyévé Csíkszeredát választották központi fekvése miatt.³³ Később Fazekas János kérésére módosították a megye elnevezését a térséget meghatározó hegység nevére, a Hargitára.³⁴ Ez a területi beosztás egy abszolút magyar többségű (95%), 364 196 lakost számláló közigazgatási egységet írt volna elő.³⁵

A harmadik elképzelés Brassó érdekeiből kiindulva egy „kis székely megyét” vázolt fel, amely Háromszék nélküli Székelyföldet jelentette volna (Brassó a vonzáskörzetéhez tartozó székely településeket gazdasági megfontolásból magához szerette volna láncolni, főleg Sepsiszentgyörgyöt). A pártvezetés és a pártfőtitkár végül a második tervezet végrehajtása mellett döntött, amelyet „nyilvános vitára” bocsátottak. A januári sajtóban megjelenik az új közigazgatási térkép, és folytatódik az ezt megelőző területi átszervezés propagandája, amely továbbra is elsőbbséget élvezett a magyar napilapok, az Előre és a Vörös Zászló hasábjain is.

Az 1968. február 14-re összehívott RKP Központi Bizottságának plenáris gyűlése arra volt hivatott, hogy a Nagy Nemzetgyűlés elé terjessze a végleges területi módosítást. Az időközben kialakuló Kovászna megye létrejöttével viszont megváltozott Hargita megyében a megyeszékhely kiválasztá-

³¹ *Itt és most*. In: Korunk, XXVII évf., 1. szám 1968, január 3–5.

³² *Vincze József bukaresti nagykövet jelentése*, In: Történeti kényszerpályák – Kisebbségi reálpolitikák, szerk. Vincze Gábor, Csíkszereda, Pro-Print, 2003, 287–289.

³³ *Scínteia*, 1967. október 11.

³⁴ ANIC, fond CC-PCR Cancelarie, dos. 189/1967, 26-29 f. In: Novák Csaba Zoltán: *A megyésítés előkészítése és a nemzetiségi kérdés Romániában 1968-ban*. A Hét, 2005. november 10., 6–8.

³⁵ Uo.

sának körülménye, hiszen Csíkszereda már nem töltötte be azt a központi elhelyezkedést, mint a nagy Hargita-tervben, ugyanakkor Udvarhely előnyösebb urbanizációs feltételekkel rendelkezett. Ez vezetett a csíkszeredai tüntetéshez.³⁶ Ezt az eseményt tekinthetjük 1945 után az első nyilvános tüntetésnek. A pártfőtitkár, miután fogadta a csíkszeredai küldöttséget, meghallgatva őket, jóváhagyta az Olt menti város megyeszékhellyé alakítását.³⁷

A februári események után végül három megyébe sorolták be a történelmi Székelyföld területét (leszámítva Aranyosszéket): Maros, Kovászna, Hargita. A központi hatalom beleegyezésével Csíkszereda válik tehát Hargita megye székhelyévé, és ez a tény gazdasági szempontból meghatározó lesz a város számára. Székelyudvarhely városát a megye egyetlen municípiumává alakították, ezáltal ez a település egy más utat járt be. A megye 6639 km²-ével az átlagos nagyságú közigazgatási egységnek számított, viszont népesség szempontjából abszolút magyar többséggel rendelkezett (85% körül). Kovászna megye megalakulásával Háromszék kikerült Brassó gazdasági hatásköre alól, és Sepsiszentgyörgy megyeszékhellyel elkezdhette önálló gazdasági és társadalmi berendezkedésének kialakítását.

³⁶ lásd részletesebben Sarány István–Szabó Katalin: *Megyecsinálók*, Csíkszereda, Státus Könyvkiadó, 2001.

³⁷ ANIC, fond CC-PCR Cancelarie, dos. 220/1968, 1-16 f. In: Novák Csaba Zoltán (2011): *i.m.*, 201–213; Novák Csaba Zoltán, Olti Ágoston: *Udvarhely vagy Csíkszereda? Harc a megyeszékhelyért*. (Egy csíkszeredai küldöttség Nicolae Ceaușescunál 1968-ban). Székelyföld, 2008. július, 87.